

הַחֶפֶה הַשְּׁחֹרָה

(רשימה).

מאת

שׁוּרֵי עֶגְנוֹן.

תונת־יה מרחפת על פני הגבעה. ועל הגבעה תל־קברים מתנשאים. תחת סבל מצבות־אבן נדמו שוכנ־עפר וחלום־הנצח עליה: ירחף. ועל יד הקברים בית קמץ עומד. קמץ רעוע ופֶּשֶׁשׁ. שם ישב לבטח שומר הפתים. על גבול הקמץ שם מסלם לו, שם נדפו ימי עלומיו ובין משכנות־רסאים ידעך נדו. מנודת־הימים גרסה דומם את זרמת החיים מני נפשו. ויהי כמת מתהלך בין החיים; גם מת איננו ודוה לא ידעה. כאומצת־בשר נובלת ישא עליה גוף, ופניו הקשים מתאכזרים כמצבת־קבר. בקרב עיניו ירבץ המות ומסלאות־חיו ימָוה. שתיסת רסאים כסתה את שפתיו הצמודות, וכי יציאתו שפתיו קול, אך כאנקת מרחקים ידעה ועד מהרה ידום עם דממת הנצחים.

בימות־החמה, כי יגדל חום היום והשמש בתועפות זורה תעור עיני כל חי, יצא השומר על פני שדה החיים. בין קברות דור עברי, כמתכא חורש מצל יבת־לו שבת. על רשאים ישכון ותל קבר כר לו לטראשותיו. מבעד מסלשי זלולים יביט עליו רקיע, ובאור קריר יחנן את פני יחנן השומר. וכבוא עליו הרעב, ויצא מסנת סתרו ולקט לו ספריות ולקח והצית אש. לאור זלולים רעננים, אשר ישגשגו לרוב בקרב הארץ, ייזד לו ניד ואכל והחיה את נפשו. גם יסופף לו אגסי כל נדרי עד אשר ישבע. ככה יעשה יחנן כל הימים אשר אין מת בעיר.

*

אפס כי ימות איש מנודתו נפסקת כמעט. ממקום אשר בחר לו יצא לפתוח את שערי בית החיים. שפעת אנשים יבואו, יעמדו באוהל לסני ארון־מת. יללת רבים סביבו וקול אנקת הבוכים בין רקב־הקירות. והשומר יעמוד ולא ידע: על מה יבכו למי! ובפניה. אשר נדמו מאז, יָדָם גם הסוד הזה. הלא מה עולם וחיים ולמה ינודו למת? וחדת־הפלאים תשלט־הו ונופו ינוע כמעט. ויהי כנס המות בין החיים.

ובצאתו מני משכנותיו אל תוצות כריה להכין טרף לפיו, ילך לו חרש במשעולי השדות העושרים את הקברים. עינו תביט על השדמות המלאות, השוקצות על מנודת

צדדים. צללי-עבים ינעו. סלמאות-זוחר באויר יחמו ותעלומתיהג תרד משמים צרצה ותשכון על פני הכמה המלאה. והיה השדה אז בעיני יחגן השופר כמסחיד רפאים בקרבו. ובבואו העירה יעמוד דומם ויחשה לקראת עוברי-אורח. כולם אך ילדי מות המה, אשר חמדו משכנות לא להם. כרגייה-שמש מעל זוחלות על פני הארץ בעלוקות-זרב וצראו שארית כח אנוש. והארץ בלי רחמים עומדת, ככבר ישליך מתו מתוכו. מתעלפים בראש כל חצותה יעמדו בתי חומר, וצמא כל גפם לאגלי-מטר. סערת-הזה נשאת ותמחית-אבק יעלו, שמים יתכסו עבים ומרה שחורה עתקה גם גברה חל. מטר יערוף על רגבי ציה. אגל באגל צוללת, אובדת במיטה-הצות, על לא דשא ועשב. וכהם זרזיפי הגשם, כוקגים חולים ירדו מני שבילי רקיע ופתיל חתם ינתק במרם יבואו. השומר יראה וירא, מלש אל שדה-המדתו להשיב נפשו מני עמל. לאור באור-אהלו. ובין אנשים תועים יסלם נתיבות לו. וכנס מן הפודר כן ינום האוהלה. רגליו בוסת מיט חצות, רמסש בשדו מאבק ונפשו תהמה בקרבו על עד ומתים, אשר כבר חדלו לחיות וכמדידיהם עוד ישאו את סבל הדיים עליהם. והמון רחמים רבים יפעפעו בקרב לבו, יעצרו את צעדיו כמעט ופניו בקפה יגון.

"ובעתותי-ערב ישכב לו השומר חבוק בזרועות-הנשף. לילה ישתרע, יתהלך, ואפלת עדנים תכסה שדה וקבר. צללים עוברים בסך ומצבות מתרסקות אל קבריהן. שפירדי שמים רעדו וכוכבים יאעמטו מעל, וכוכב ירד ושני וסלו אל חיק האדמה. סהר יקל במרומי ומברים בדטמה נפתחים, ומני הכברים תעלינה הבתולות המתות, אשר מצאו להן קבר יבעלומיהן. צדו משלג תבריכהין ורגנתי-אהבים בטיהן. אז כהמת מרהקים ילסחו מאוהיים את לב השומר, אשר לא שיעקם מעודו. תעלומות יגאו בנפשו ולבו שאון ישאן בלילות בקהל עליז הסהר.

וקץ ינוע וימות ומתים בקברים נדמו. דמבו בכברייהן הבתולות ומפלי שידתן נקסאו. הקץ חלף הלך לו וגשם-סתיו יערוף מערב ועד ערב: דוסק על חלונת האוהל ולא ידום רגע. עצים חשופים סוערים וגשם ולילה יהמזון. שהרתיז וכהה הזים ולולא המפות בארובה סי ידע כי גשם בחיץ?—באצבעות-אין-קץ יגשש הגשם, ירעם אף יריע, יקיש כסומא בעקביו, ימשש בזוגיות כל חלון לדעת אם כיוון את מסומו. וכרגע ימצא לו חור בחלון ומבעד החור יבוא, ישחמה על הספסל הארוך, אשר שם ישכב יזחגן. יחגן יתר מססומו, צעדים דוממים נשמעים, קול כבדן דוסק, דוסק בשערי האוהל. באמס חמדה יקום יחגן, יצא לטראת הקברן, יפתח לפניו השערה. ודומם יקה מידו גוסס ילד מת, שנתק מזרועות-החיים זה עתה. הכברן יקלל וישוב, יצו לישמר על מתו, ויחגן ישים עיניו עליז ועל סדות אהלו. ועיניו שופעות ונעצמות באחוז אותן הישנה. ויחגן יצנח על הקרקע, אשר שם ישכב המת. בכי אב ואם לא יפריע את מנוחת החולון, וחרש יניח ראשו על גופת הילד. הישנה פתמה נחרזו ויישן עד נכון הזום. ויום לכן בא. קסאו רססי הגשם והשלג יסול כל הזום, יסול באין הפוגות. איך-רפאים יכסה ועין בית-העולם ימחה. השלג יסול ויסול. מן האוצרות השלג יבוא, אשר שם השלג לרוב. גוע הסיף ויסת, עבים כהים ירבצון, יעמסו את צל העולם. עורב סבכה על ענף והשלג יצנח על כנפיו ודומם יהפך

העורב הרסומי. יביט על הלובן הלכן ולא ידע את נפשו. יחגן נתק מני שדה וקבר ובבית ישב ויחיל. מבעד החלון נשקף אל מול הזים הכהה. שקמאל מביבו, גם עש לא יכרסם קידוח. רק כלב שחור יעמד על סף אהלו, אשר ברח מסני השלג. ראשו נמלא רסיסים ונטפו הסך לבן. הכלב מנער זנבו למען הסר מעליו את העול הצונן הזה. ואולם השלג יסול וירד וזנבו כבר שבעתים, והכלב הוסך פניו. סתאום יתן קולו וינבח אל מול השלג. והשלג ישת את לבנת משאו על לשונו הנהלאה ואת נביחותיו כסה הלובן. ויחגן יתן בכלב עינו. ולפניו מסרכם אותו בעליהו האלם, אשר לו העור ורך והחם, ובנסול עליו השלג ינבח בסול. אפס יחגן לבדו סודר ישוב בין קירות-מחב וישחוק מעוצר כעס ויגון. וכעס ומריחות סתרגשים ובאים כלבו ובדי-עורו ירגזון למראה החו. הנושא עליו תמיד את העור הך והחם הזה. ואולם הכעס ידוק במעט ולבבו מכאב יחמה והסך יסופך לסשוט יד ולהכות. ואיתערותא תבוא עליו סתאום. אפס אצבעותיו נרדמות ודומה לו, כי סמן ידו במחבא השערות הרכות, ונפשו בעונג תתמוגג. והזים הכהה יכה, והשלג יכול ימס. החורף עובר.

ושנית באו ימי-האביב, ימי-הקיץ נראו בארץ.

שמש-צהרים שולחת אורה על פני תלי הקברים. המצבות הכסופות מוטות ושקועות האותיות החדות נסתמאו כמעט במשך הימים. ודומם יצאו אל גלי-הסברים כמו יחסצ לזכור מי ישכב לרגליהן. אולם השמש תשלח אורה ותכהה את עיני האותיות. אגס-כל-סדרי הולך ומתבשל ובמרם יעבור החורש יסלו סירותיו אל חק האדמה. הבית השפל סתנמך ושומרי-הקברים יעמדו. רגליו בצקו וללכת לא יוכל כמעט. ודומם יחכה עד אשר יבלעו הקברים את ביתו והיתה נפשו באחד מהם. סבר אל קבר יגיע, ארץ-רפאים תגיה. סבר יפגעו מלבוא אל האוהל פגימה. והשוטר יושב דומם ויחיל לפראת יוסי-המות לשכון עם האנשים, אשר בעצם ידו כרה למו סבר.

צהרים. שלות-צהרים תנוח על בית-החיים. אין סת בעיר ואין ספריע אותו דבר. סתו כמגפה. תמו רוב האנשים. אפס סתי-מספר עוד נשארו בקרבה. ויחגן בין החיים. אבל נפשו עיסה למות. סרגע לרגע יכבדו אבריו ובשרו עליו יכאב. ספלי-בשר דבסו ובגדיו גדולים עליו. עש יכרסם אהלו וחדש על החדש יעבור. הנה סרבו ימי-אלול נשפעת-קבצנים יבואו. מכל אספי-ארץ ינהו ישימו מושב למו בקצה האוהל אשר על שדה-הסברות. כל דומם יעברו בעיר, יעוררו רחמים עלימו ונרבת כל איש יקבצו. לילה לילה ישובו אל סוכותיהם אשר העמידו. יידו להם ניד ויאוררו עשירי-עיר. ובנח הלשון רגע מני אלות וקללות וקמדו תאות-יבשרים. אז ישיתו עיניהם אל יחגן הרובץ לו בגפו על סתח אהלו כעמק הרסאים. יש אשר ישאל האחד:

— למה תשב בגסך ולא נשאת אשה?

האיש יצחק על הלצון אשר חמד לו. כאילו אך דברי-שפתים הוא, כי יסח לו

יחגן אשה כאחד האדם.

אכן לא כאחד האדם ישא יחגן!

ושני יענה לו אודיו:

– אך אנכי ברחתי לך כלה, כלה נאה וחסדה. הבה ואדבר בך נכבדות. הגה שחוט שחם הקדוש ברוך הוא את מלאך-המות. ככתוב בהגדה של פסח. קום נא, יוחנן, ושא את אלמנטו. האם לא כן, יוחנן? אך מה תתן לי עקב אשר מצאתי לך אשה בלבבך? – תנה את מַעְי כל עשירי-העיר בעבור זה.

ופתאום יעף אחד עין על הקברים החדשים. חומסם ישיתו למו הקבצנים בשומר-כנחת לעס-נכר, אשר פתח כבר אשה, אשר קבר אותה בו ביזם, בנקשו לעקך את מחרות שני-הזהב מטה. יהי כעשותו כה וכה והגה נעה זעה האשה – ירד אליה והי עמה כל הלילה.

יוחנן שומע ולא דע את נפשו. את נפשו לא נשא עוד לאשה, ואולם כמות אדת הבתילות ואת נגה יביאו לקברות, יפעם לבו בקרבו ולא דע מה היה לו.

והימים עוברים.

מת אחר מת ישוב אל העפר וקבר על קבר יתוסף.

בצלע אהל יושב יוחנן. בתפוז מורמות וראשו שטוע ומורד. צל-האווהל יצנח על אחת אִסְמֵת ושארית שמש-אָדָר נִנְעֵת. יוחנן יושב ויקשיב לדברי אחד מעוברי-אורה. יוחנן ישיח דאנתו, כי עף וכואב הוא. ריה רכב לח נישב מפז וגבותיו המלאות והמושסלות ישיתו עליו ענב־שבעתים. האורה שומע ושותק, רשמי-פניו יאדימו ופתאום יתעורר ואמר: – אכן אין סלא, כי עִפְפָּה. בת-האדם חסור תחסר לך. אשה, בן יקיה, אשה. מורק אין מדה!

יוחנן ישמע ומתניו מלאו חלחלה. אבריו לעו שבעתים ולשונו לחכו דבקה. באפס קול ישאל:

– היש כבנת-האדם ותנשא לי?

גם גבן מצא אשה ופסחת בעל לה ויוחנן אך קבר.

ויוחנן נרם בעצם שידו.

והיום יבוא ויסנה והלילה בא.

יוחנן רפד יצונו, אפס ישון לא ישן. ריה יהל במרומיו ובתולות עולות מן הקברים. זרוע בזרוע תלכנה ורננת-אדמים בסיהן. קול מחולות ושיר, ריבה ריבה ושירתה. ובראש כולן תצעד מנוחה היפה בכנות.

זה שלשה ימים ושלשה לילות, אשר כיה לה קבר. עם צהרים פתח את שער האהל ושפעת-אנשים באו. עפרו ארון מתה והועקה הקיפה את כולם. אז פשמו על הקברים ואת גופת מנוחה השכיב בבית-החיים אשר לו. מבעד תכריכי-הלובן ראה את ריסי עיניה השחורות ועיניה עצומות. ואולם בידת הלילה על הקברים תפקהנה ובעתרת-אהבה תהגינה לו רחמים. גופו יתהמם פתאום וסכיבו יפשוט ירי.

ויזאל יוחנן, כי תבוא אליו האשה.

לילות-סגירי יכסו את עיני-הארץ. יוחנן ישב בסנת אהלו החבוש כל החורף קש וחבן. ישב והגה. על מצחו הכהה. השחור ירדו קמטי-מחשבותיו. השלג כסה קברות כל נברא ויחדי הוא בלילה. אצבעותיו מבוכות ומסובכות בתלתלי שערות-זופנו. הוקן יקמט, יכסף לאחור ויוחנן כוסף ראש ושותכ. שיעול חזק יזנק מן הלב וכולו ינוע בכיעוכין. – לאט לך, יוחנן, שְׁבִן-דומיה, סן תעיד את מנוחה היסה בבנות! ואולם מנוחה שוכנת תחת מצבת-קבר ולא תשמע בשאוג עליו לבבו. שלג כסה ארץ, אין יצא ואין בא. ויוחנן ישב לבדו ואין איש עמו. רגע יזום ממקומו, יעמד ולא ידע מה, יחכך בשרו בבגדיו, ישקיע מסמר בארזי-המתים, ורגע ישקף על פני הכבר אשר על יד האהל. מתים רבים כבר ראה למן הזום, אשר העמידו שם חופת-דודים. – קול טחולות ורעש ורננה בשדה-הקברות. אנשי-חסד נאספו ונשים רחמניות תכריכנה לפני גבן ופסחת, אשר השיאו אותם זו לזה למען תעצר המגפה. מתים רבים כבר ראה מני אז ובמקום אשר עמדה חופתם שם מצאו כבר למנו. אך פעם אחת ראה יוחנן חופת-דודים ולא יסף לראות עוד. אך פעם אחת, בשעת המגפה הגדולה. כי יאת אביב אז ירד הערדה. שם בין המזדקריה ישו אפריון על כל הַזֶּה. גם על המתים יתחוו חופתם. ובמות נערה בתולה והיא מאורשה לאיש, אז ישימו את החופה השחורה עליה בטרם יציעו לה קבר.

ככה יהגה יוחנן בלילות, בלילות חורף ושלג.

ירחי-שלג חדלו, חדלו שלגים וצנה. עבר סור, כלה חורף, ויוחנן יחמם בשרו בשמש. השמש יצאה על פני הארץ ונתיבות השלג תְּרַשְׁרֶשֶׁה-השמש כי ירוץ אורח. השמש יצאה על פני הארץ וכבר תתנוצצנה מגרפות-הקברנים. הזום הולך וגדול והשלג תמס יהלך. יוחנן מתהלך לשוח בשדה לרוח הזום. ישב על קברות הגבן והפסחת, יהגה עמהם חרש. יעמד לפני קבר מנוחה וממצבתח לא ימוש. יָדוּ יָדוּ על האבן הזאת ולבו יזום בקרבו. שמש חוסף עליו כל הזום ובין האותיות ישכון. והאבן הגדולה והמזדקרת תמימה וחלקה ונחה. תור האביב הגיע. הגה לילות באים ובתולות מקבריהן תעלינה בההל הסדר אורו. אכן עוד דומם תשכבנה בקבר עד אשר ימס השלג. והשלג ימס, מימיו באדמה יבעיון והבתולות תְּלַבְּגָה תכריכיהן בדמעות השלג המת. השמים ישימו ריבים ושמש על ארץ יזום והשטלות הלכנות תנוגבנה. יאת לילה, סהר יהל ובמעגל תצא מנוחה עם עתרת נערותיה. על מצבת-הקבר תחולנה ורננת-אהבים על שפת כל בתולה.

ויוחנן יעמד על מצבת קברה עד כי יפנה אור הזום.
והזום יפנה.

עיסים שפירי-שחקים ומוסים. השמש צוללת במצולות-ערבים. צמחת-אילנות פובעים באפלה אחת גדולה ובלבי-הרקיע יתראה קרע אדמדם וכהה. כמצע וחברה יראה גלגל החמה ופסידם שותת כפאתי-הערב. תעלומות שם יבכה הזום והי-ספצעו יזום על פני הארץ.

צללים עמוקים ואפלים יכיסו את דממת הלילה. והלילה הובך בורעות תעלומות.

נתלם חלום ישב יזחגן, ישב וירעד. נשימתיו כבדות ותכוסות ואהלו קדר מניל יל. לקראת
מנחה הבה יחכה ונשימתיו תרבינה מרגע לרגע. – התבוא? התבוא? – כה ישאל את
נששו בדממה ומנחת-הלילה נופלת עליו ובשכמ-הלילה יָדָם.

קול רגנת-אהבים, רגנת-אהבים ומתולות ושיר.

ומנבכר-שנתו יקום יזחגן, יביט סביבו על המראה הזה. חוהו יתרחב שבעתים ועינו
לחת ודולפות. – האמנם לא יראה את פני מנחה? האמנם לא יראה את פניה? – רשת
פיושה לעינו תצוד כל מבט. קול מצעדי אשה. יזחגן קורע את עינו. האח! תעלומות
יזוה הפעם. האמנם מנחה היא, מנחה היסה בבנות? – יזחגן ישתוק כמעט קט, יעצור
נשימת-אסו. – הנה היא הולכת, הנה היא באה!

יזחגן יעצום עינו מגיל ולפתע יזכה והנה אך הפסחת היא. רצה הוא לזעזע זעקה
גדולה. מה תחשוף הפסחת לעת כזאת, מה תרצה? הלא איש כבר נתון לה! מה
תרצה עוד?

עודנו עומד משתאה ואיש עולה מן הקבר. – מי הוא זה ואיזה הוא? הלא הנבן
הוא! לָבָר עומד הוא אחורי כתפיו ועבודי-החופה בידו. הפסחת תדחקו בצלעו ויזחגן יראה
פתאום את מנחה והנה היא לפניו. צנה קלילה תאחזו ושניו נוכשות. ויהי לו כאילו עזוב
הוא ומרתה, כאשף היה באחד הלילות בעודו בילדותו, בעזוב אותו אביו יחדי בבית-הכנסת
הגדול. ובכל זאת ישמח ולבו יגיל בקרבנו. ישה ראש אל ארץ, כי דברי-מה כבד לוחץ את
ראשו. כל רעיוניו יהגו עמל ולא ידע מה היה לו. ופתאם ידים ראש, יביט סביבו וישתומם.
הגן והפסחת יעמדו ומנחה על ידו עומדת ודומם יטו אפריון לראש שניהם. ויזחגן יודע
פתאום על מה כאב ראשו. קומת-שושבינו קמנה והאפריון לוחץ ראש. ובכל זאת יעמוד
יזחגן נכונה, כותן וכאיש גבורתו.

ודומם יטו השושבינים את חופתם לראש מנחה ולקדקד יזחגן, אשר הלך אחריה וימת.

